

BIULETYN PTA Nr 13

Grudzień 2013

Polskie Towarzystwo Antropologiczne
ul. Umultowska 89, 61-614 Poznań
tel. 61 8295713 fax. 61 8295730
<http://www.ptantropologiczne.pl>
e-mail: pta@amu.edu.pl

Skład Zarządu Głównego
PTA 2012 – 2015

Przewodnicząca PTA

prof. dr hab. Maria Kaczmarek

Zastępcy Przewodniczącej PTA

dr hab. Danuta Kornafel, prof. UW

prof. dr hab. Teresa Łaska-Mierzejewska

prof. dr hab. Joachim Cieślik

Członkowie Zarządu PTA

dr hab. Elżbieta Haduch, prof. UJ

dr hab. Halina Kołodziej, prof. nadzw.

dr hab. Sławomir Kozieł, prof. nadzw.

dr hab. Barbara Kwiatkowska, prof. UP

prof. dr hab. Janusz Piontek

prof. dr hab. Anna Siniarska-Wolańska

prof. dr hab. Teresa Sławińska-Ochła

dr hab. Krzysztof Szostek

prof. dr hab. Ryszard Żarów

Sekretarz PTA

dr Anita Szwed

Skarbnik PTA

dr Urszula Czerniak

Komisja Rewizyjna PTA

Przewodnicząca

dr hab. Ewa Ziółkowska-Łajp, prof. AWF

Członkowie

dr hab. Krystyna Cieślik, prof. AWF

prof. dr hab. Maciej Henneberg

prof. dr hab. Zofia Ignasiak

dr hab. Elżbieta Żądzińska, prof. UŁ

Sąd Koleżeński PTA

Przewodnicząca

dr hab. Anna Burdukiewicz, prof. AWF

Członkowie stali

prof. dr hab. Stanisław Gołąb

prof. dr hab. Guido Kriesel

dr hab. Ewa Szczepanowska, prof. nadzw.

dr hab. Tomasz Kozłowski

Szanowni Członkowie Honorowi PTA,
Koleżanki i Koledzy,

radosnych Świąt Bożego Narodzenia
oraz pomyślności w 2014 roku

w imieniu Zarządu Głównego
oraz swoim własnym
życzy

prof. dr hab. Maria Kaczmarek
Przewodnicząca
Zarządu Głównego PTA

Z DZIAŁALNOŚCI ZARZĄDU GŁÓWNEGO PTA

Sprawozdanie z posiedzenia Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Antropologicznego

W dniu 20. listopada 2013 roku, przy pomocy środków komunikacji na odległość, odbyło się zwyczajne posiedzenie Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Antropologicznego. Gospodarzem spotkania była Przewodnicząca Polskiego Towarzystwa Antropologicznego, prof. dr hab. Maria Kaczmarek w siedzibie Zarządu PTA w Instytucie Antropologii UAM w Poznaniu. W posiedzeniu uczestniczyło 10 osób: prof. dr hab. Elżbieta Haduch, prof. dr hab. Ryszard Żarów, prof. dr hab. Krzysztof Szostek (Kraków), prof. dr hab. Maria Kaczmarek, prof. dr hab. Janusz Piontek, dr Urszula Czerniak, dr Anita Szwed (Poznań), prof. dr hab. Teresa Łaska-Mierzejewska (Warszawa), prof. dr hab. Teresa Sławińska-Ochla oraz prof. dr hab. Barbara Kwiatkowska (Wrocław).

Po przywitaniu uczestników zebrania, przyjęciu porządku obrad i wyznaczeniu dr Urszuli Czerniak na protokolanta, prof. dr hab. Maria Kaczmarek udzieliła głosu prof. dr hab. Januszowi Piontkowi. Pan Profesor omówił szczegółowo przebieg panelu dyskusyjnego nt. „Szczątki kostne nie są zabytkiem archeologicznym – etyczne i prawne aspekty pracy z ludzkimi szczątkami kostnymi pochodzącymi z wykopalisk”, który odbył się podczas XLIV Konferencji PTA w Warszawie, w czwartek 19 września, w godzinach od 10.00 do 12.00. Moderatorami panelu, w którym uczestniczyły 32 osoby z różnych środowisk antropologicznych byli: prof. dr hab. Janusz Piontek, prof. dr hab. Anna Siniarska-Wolańska i dr Jacek Tomczyk. Referaty przedstawili: dr Marta Krenz-Niedbała i prof. dr hab. Janusz Piontek *„Etyczne i prawne aspekty pracy z ludzkimi szczątkami kostnymi - wprowadzenie do dyskusji”*; dr hab. Wiesław Lorkiewicz i dr Iwona Teul *„Stosowane obecnie etyczne i prawne uregulowania badań ludzkich szczątków kostnych w różnych krajach europejskich”*. Do dyskusji zostały zaproszone następujące osoby: prof. dr hab. Elżbieta Gleń-Haduch - Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, którą zastąpił prof. dr hab. Henryk Głąb, prof. dr hab. Barbara Kwiatkowska - Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, prof. dr hab. Krzysztof Szostek - Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, prof. dr hab. Elżbieta Żądzińska - Uniwersytet Łódzki oraz dr Tomasz Kozłowski - Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu. Pan Profesor przypomniał, że głównym założeniem zaproszenia do dyskusji w panelu było przedstawienie stanowiska członków PTA w omawianej kwestii. Efektem tych prac powinno być powołanie Komisji interdyscyplinarnej, która byłaby ciałem opiniotwórczym w wydawaniu zgody na realizację projektów badawczych, w których będą przeprowadzane badania ludzkich szczątków kostnych. Podsumowując, Pan Profesor stwierdził, że główną osobą wypowiadającą się w omawianych kwestiach powinien być antropolog, a inicjatywa i rozpoczęte działania będą kontynuowane. W dyskusji, członkowie Zarządu zapewnili o

udzieleniu wsparcia działaniom, w oparciu o które powinien powstać stosowny dokument, nie później niż przed zakończeniem kadencji obecnych władz PTA.

Następnie prof. dr hab. Maria Kaczmarek, redaktor naczelna *Anthropological Review* /AR/ poinformowała o pracach nad tomem 76. Podobnie jak w roku ubiegłym ukażą się 2 zeszyty. Artykuły w wersji online znajdują się w portalu de Gruyter, natomiast papierowa wersja zostanie wydana do końca bieżącego roku. Przypomniała o poszerzeniu baz indeksujących i umieszczających streszczenia artykułów z AR oraz o podejmowanych wysiłkach na rzecz utrzymania ciągłości tego wydawnictwa. Podsumowując swoje sprawozdanie, zaapelowała do członków Zarządu o stworzenie polityki lobbowania czasopisma; powinna ona polegać na publikowaniu prac naukowych w *Anthropological Review* oraz cytowaniu już opublikowanych, gdyż niezbędny jest wzrost liczby cytowań.

Kolejnym punktem obrad była sprawa XLV konferencji naukowej PTA. Jej organizacji podjął się Oddział PTA w Szczecinie. Konferencję zaplanowano na rok 2015, w którym PTA obchodzić będzie jubileusz 90-lecia. Zarząd Główny upoważnił przewodniczącą do przesłania oficjalnego pisma adresowanego do dr Iwony Teul przewodniczącej Oddziału w Szczecinie o rozpoczęcie działań związanych z organizacją konferencji.

Następnie dr Anita Szwed - sekretarz PTA, ponowiła prośbę o przesyłanie przez członków PTA zgody na umieszczenie danych osobowych na stronie internetowej Towarzystwa. Zgodnie z harmonogramem działań, lista członków powinna zostać umieszczona w portalu PTA do końca roku.

W kolejnym punkcie porządku obrad dr Urszula Czerniak zaprosiła do przesyłania materiałów w związku z planowanym wydaniem kolejnego numeru Biuletynu PTA, poświęconego aktualnym wydarzeniom w środowisku antropologów.

W wolnych głosach Przewodnicząca zaprosiła do składania propozycji tematycznych wiosennych warsztatów antropologicznych. Zaproponowano również rozważenie możliwości organizowania jednego w roku zebrania Członków Zarządu PTA w siedzibie Towarzystwa, a drugiego przy pomocy środków komunikacji na odległość. Propozycja taka jest jednak bardzo trudna do zrealizowania z dwóch powodów: (1) obciążenia członków Zarządu wieloma obowiązkami związanymi z wykonywaną pracą zawodową uniemożliwiających przyjazd na cały dzień do Poznania i (2) z powodów finansowych. Konferencje przy pomocy środków komunikacji na odległość pozwalają na oszczędności a zaoszczędzone środki finansowe przeznaczyć na inne działania statutowe Towarzystwa.

Wobec braku kolejnych głosów i wniosków, Przewodnicząca Polskiego Towarzystwa Antropologicznego prof. dr hab. Maria Kaczmarek dziękując wszystkim uczestnikom zamknęła posiedzenie Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Antropologicznego.

Maria Kaczmarek i Urszula Czerniak

WSPOMNIENIE

**Minęło już 10 lat odkąd odeszła od nas
prof. dr hab. Maria Danuta Kaliszewska-Drozdowska.**

Prof. dr hab. Maria Danuta Kaliszewska-Drozdowska urodziła się 7 listopada 1941 roku. W 1964 roku ukończyła studia na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu uzyskując tytuł magistra biologii. Praca magisterska napisana pod kierunkiem prof. Michała Ćwirko-Godyckiego była odzwierciedleniem jej zainteresowania antropologią. To właśnie z biologią człowieka związała swoje życie zawodowe. Po ukończeniu studiów podjęła pracę w Zakładzie Antropologii (obecnie Instytucie Antropologii) macierzystej Uczelni. Zainteresowania naukowe Prof. M.D. Kaliszewskiej-Drozdowskiej związane były z problematyką ontogenezy człowieka. Najważniejszym obszarem badań Pani Profesor były najwcześniejsze etapy rozwoju osobniczego: okres prenatalny, okołourodzeniowy i noworodkowy. W obszarze jej zainteresowań znajdowała się ocena stanu i dynamiki rozwoju oraz zmian proporcji ciała w okresie prenatalnym i noworodkowym. W swoich badaniach zwróciła uwagę na konieczność uwzględniania w badaniach noworodków, osiąganego w trakcie rozwoju prenatalnego, stopnia dojrzałości okołourodzeniowej. Jej wiedza i dokonania w tym zakresie sprawiły, że była uważana za eksperta w tej dziedzinie zarówno przez antropologów, auktologów, jak i przedstawicieli nauk medycznych.

Zainteresowania badawcze Pani Profesor obejmowały także szeroki wachlarz tematów uwzględniających zagadnienia związane z oceną poziomu rozwoju biologicznego oraz dynamiki wzrastania dzieci i młodzieży, wrażliwością osobnika i populacji na czynniki środowiskowe, aktualizowaniem i rozwijaniem pod względem metodycznym problematyki „norm rozwojowych”.

Poznaliśmy Ją jako Człowieka o wielkim sercu, życzliwego ludziom i prawdomównego. Zawsze otaczała nas przyjaźnią i zrozumieniem. Była taka w kontaktach osobistych i w pracy - w swoim gabinecie na uczelni i na sali wykładowej. Prof. dr hab. Maria Danuta Kaliszewska-Drozdowska pozostawiła po sobie to co najcenniejsze: idee naukowe, badania i swoich uczniów. Człowiek tak długo żyje, jak długo żywa jest pamięć o nim. Dla nas – wychowanków i współpracowników Pani Profesor jest nadal obecna, w szczególności gdy sięgamy po Jej publikacje.

Magdalena Kosińska

Najważniejszym obszarem badań
Pani Profesor były najwcześniejsze
etapy rozwoju osobniczego.

Profesor M.D. Kaliszewska-Drozdowska
z wnuczką Weroniką

SPRAWOZDANIA Z KONFERENCJI I SPOTKAŃ NAUKOWYCH

Sprawozdanie z przebiegu XLIV Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Polskiego Towarzystwa Antropologicznego, Warszawa, 17-19 września 2013

W dniach 17-19 września 2013 roku odbyła się XLIV Konferencja PTA, której obrady miały miejsce na terenie Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (UKSW) w Warszawie, ul. Dewajtis 5. Opiekę nad konferencją sprawował Oddział Warszawski PTA.

Dzięki przychylności władz UKSW do dyspozycji była oddana aula Jana Pawła II oraz dwie sąsiednie sale, w których mogły odbywać się obrady poszczególnych sesji panelowych. Jedna z sesji została zaplanowana w Kościele Pokamedulskim, znajdującym się tuż obok kampusu Dewajtis.

Uczestnicy: w konferencji wzięło udział 130 osób, w tym 10 z zagranicy oraz 24 doktorantów i studentów.

Komitety Naukowy: konferencji obejmował 17 osób, w kolejności alfabetycznej byli to: Alicja Budnik, Anna Burdukiewicz, Joachim Cieślík, Stanisław Gołąb, Elżbieta Haduch, Maria Kaczmarek, Danuta Kornafel, Guido Kriesel, Sławomir Koziół, Anna Latawiec, Teresa Łaska-Mierzejewska, Janusz Piontek, Bogusław Pawłowski, Napoleon Wolański, Ewa Ziółkowska-Łajp, Ryszard Żarów, Elżbieta Żądzińska.

Komitet Organizacyjny: konferencji obejmował 8 osób: pracowników Wydziału Biologii i Nauk o Środowisku UKSW (Anna Siniarska-Wolańska, Joanna Grzelak i Joanna Nieczuja-Dwojacka), Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej UKSW (Jacek Tomczyk), Zakładu Antropologii Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie (Ewa Kalka, Joanna Lewandowska, Henryk Piechaczek) i Katedry Antropologii i Biometrii Akademii Wychowania Fizycznego w Poznaniu (Urszula Czerniak).

Finanse: Głównym zapleczem finansowym organizacji konferencji były składki uczestników w wysokości 450zł (członkowie PTA), 500 zł (sympatycy PTA) i 250 zł (doktoranci i studenci). Po 15 kwietnia b.r. wysokość składek uległa powiększeniu o 50 zł. Członkowie honorowi PTA uczestniczący w konferencji byli zwolnieni z opłaty składki członkowskiej.

W ramach opłaty konferencyjnej uczestnik konferencji miał zapewnione: 3 obiady, uroczystą kolację, bankiet wraz z transportem, serwis kawowy, a także materiały konferencyjne, między innymi książkę abstraktów. Każdy uczestnik konferencji we własnym zakresie

pokrywał koszty podróży i zakwaterowania. Większość uczestników nocowała w hotelu „Dobre Miejsce” na ul. Dewajtis 3, natomiast część w hotelu „Meksyk” mieszczącym się na terenie Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie, ul. Marymoncka 34.

Ponadto PTA uzyskało dotację z MNiSW ze środków na działalność upowszechniającą naukę, z których to funduszy pokryty został koszt pobytu zaproszonych gości.

Konferencja była też częściowo dofinansowana przez Wydział Filozofii Chrześcijańskiej UKSW oraz miała trzech sponsorów: StatSoft, Vitako i Correct Line.

Zaproszeni goście: W konferencji wzięły udział cztery zaproszone osoby: prof. Cristina Bernis, *Universidad Autonoma de Madrid, Espania*; prof. Barry Bogin, *Centre for Global Health & Human Development, Loughborough University, UK*; prof. Maciej Henneberg, *Anthropological and Comparative Anatomy, University of Adelaide, Medical School, Australia*; prof. Zbigniew Kobyliński, Instytut Archeologii UKSW, Warszawa.

Uroczyste otwarcie konferencji miało miejsce 17 września 2013 roku o godzinie 14:00. Otwarcia dokonali przedstawiciele władz UKSW (prof. Maciej Bała, prorektor ds. studenckich i kształcenia i prof. Anna Łatawiec, dziekan WFCh) oraz przewodnicząca PTA prof. Maria Kaczmarek. Koncert organowy w pobliskim kościele Pokamedulskim, kończył oficjalne otwarcie konferencji.

Zdjęcie 1. Uczestnicy XLIV Konferencji PTA.

Sesje plenarne: W czasie trwania konferencji miały miejsce dwie sesje plenarne, w których prezentowali swoje wystąpienia zaproszeni goście. Pierwsza sesja plenarna, w dniu 17 września, otwierała naukowe obrady konferencji w godzinach popołudniowych. Referaty wygłosili: M. Henneberg – „*Obesity – a natural consequence of human evolution*” i Barry

Bogin – „*Globalization of children's diets: the Maya of Yucatan*”. Druga sesja plenarna odbyła się 18 września w godzinach rannych, a referaty wygłosili: Cristina Bernis – „*Pregnancy and delivery in Spanish and migrant women: an ecological approach*” i Zbigniew Kobyliński – „Etyczne dylematy traktowania szczątków ludzkich z wykopalisk archeologicznych”.

Zdjęcie 2. Sesja plenarna, 17.09.2013, prof. Maciej Henneberg podczas wygłaszania wykładu pt: „*Obesity – a natural consequence of human evolution*”.

Sesje panelowe: Ogółem miało miejsce 8 sesji panelowych, w tym jedno warsztaty i jeden panel dyskusyjny.

Najliczniej reprezentowana była sesja: Ontogeneza Dzieci i Młodzieży, w czasie której wygłoszono 17 referatów. Sesje: Ontogeneza Dorosłych i Antropomotoryka reprezentowały po 10 referatów. Kolejne sesje wg liczby wystąpień to Biologia Populacji Pradziejowych (9 referatów), Varia (5 referatów) i Paleopatologia (4 referaty). Warsztaty „Postawa Ciała”, zainspirowane i zorganizowane przez prof. N. Wolańskiego składały się z 5 referatów wprowadzających i dyskusji. Panel dyskusyjny, który miał miejsce w pobliskim Kościele Pokamedulskim dotyczył zagadnienia zatytułowanego „Szczątki kostne nie są zabytkiem archeologicznym – etyczne i prawne aspekty pracy z ludzkimi szczątkami kostnymi pochodzącymi z wykopalisk” i składał się z dwóch referatów wprowadzających („Etyczne i prawne aspekty pracy z ludzkimi szczątkami kostnymi” – M. Krenz-Niedbała i J. Piontek oraz „Stosowane obecnie etyczne i prawne uregulowania badań ludzkich szczątków kostnych w różnych krajach europejskich” – W. Lorkiewicz). Dalsza dyskusja toczyła się w gronie osób zaproszonych z tych polskich uniwersytetów, w których pracuje się nad szczątkami kostnymi oraz osób zainteresowanych tą problematyką (w tym także archeologów).

Sesje plakatowe: Sesja plakatowa obejmowała 40 plakatów, które w większości dotyczyły podobnej problematyki co sesje panelowe. Pięć posterów zostało zakwalifikowanych do konkursu na najlepszy plakat konferencji. Nagrodzono dwa plakaty: „Ocena czasu trwania epizodu stresowego z wykorzystaniem mikrotomografii komputerowej w badaniach

hypoplazji szkliwa” – autorka Justyna Marchewka (UJ) oraz „Czy status społeczno-ekonomiczny rodziny wpływa na długość karmienia naturalnego?” – autorka Karolina Rak (UWr).

Zdjęcie 3. Plakaty zaprezentowane podczas sesji plakatowych

Sponsorzy: Firmy Vitako i Correct Line reprezentowały swoje stoiska w holu przed aulą Jana Pawła II, głównie w drugim i trzecim dniu konferencji. Sponsorzy reklamowali najnowsze urządzenia do badania składników ciała oraz sprzęt przydatny do badań nad biologią człowieka. Firma StatSoft miała oddzielną prezentację w godzinach popołudniowych drugiego dnia konferencji. W trzecim dniu konferencji swoje książki z dziedziny biologicznej zaprezentowało także wydawnictwo naukowe PWN.

Walne Zgromadzenie Członków PTA odbyło się drugiego dnia konferencji w godzinach popołudniowych. Podczas zebrania na członka honorowego PTA została wybrana prof. Barbara Hulanicka.

Spotkania Towarzyskie: Duże znaczenie integrujące środowisko uczestników konferencji ma zawsze wspólnie spędzony czas poza salami wykładowymi. Do takich chwil zaliczyć należy uroczystą kolację, która miała miejsce pierwszego dnia konferencji w godzinach wieczornych, na terenie kampusu UKSW oraz bankiet w karczmie Klepisko w Nieporęcie.

Zakończenie konferencji miało miejsce wczesnym popołudniem 19 września. Poza krótkim podsumowaniem, podziękowaniem organizatorom i wręczeniem nagród za najlepsze plakaty, przewodnicząca PTA, prof. M. Kaczmarek poinformowała wszystkich, że XLV Konferencja PTA, planowana w 2015 roku, będzie organizowana przez Szczeciński Oddział PTA.

Jeszcze raz wszystkim serdecznie dziękujemy!

Do zobaczenia w Szczecinie!!!

Anna Siniarska-Wolańska, Joanna Nieczuja-Dwojaka

SZCZĄTKI KOSTNE NIE SĄ ZABYTKIEM ARCHEOLOGICZNYM

W ramach XLIV Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Polskiego Towarzystwa Antropologicznego, która odbyła się w dniach 17-19 września 2013 r. w Warszawie, w czwartek 19 września, w godzinach od 10.00 do 12.00, z inicjatywy prof. dra hab. Janusza Piontka, zorganizowano sesję pt.:

„Szczątki kostne nie są zabytkiem archeologicznym - etyczne i prawne aspekty pracy z ludzkimi szczątkami kostnymi pochodzącymi z wykopalisk”

Sesja miała charakter moderowanej dyskusji panelowej, której moderatorami byli: prof. dr hab. Janusz Piontek, prof. dr hab. Anna Siniarska-Wolańska, dr Jacek Tomczyk.

W sesji uczestniczyły 32. osoby ze wszystkich antropologicznych ośrodków akademickich w Polsce. W dyskusji wzięło udział 12. uczestników.

Pierwsza część sesji poświęcona była przedstawieniu prezentacji omawiających istniejący stan rzeczy. Zaproszeni przez organizatorów prelegenci zaprezentowali krótkie referaty, ściśle związane z tematyką sesji. Po wystąpieniach zaproszonych referentów odbyła się moderowana dyskusja.

Referaty wprowadzające wygłosili:

1. Marta Krenz-Niedbała, Janusz Piontek

Etyczne i prawne aspekty pracy z ludzkimi szczątkami kostnymi - wprowadzenie do dyskusji

2. Wiesław Lorkiewicz

Stosowane obecnie etyczne i prawne uregulowania badań ludzkich szczątków kostnych w różnych krajach europejskich

Krótkie referaty przedstawili zaproszeni prelegenci:

Dr hab. Henryk Głąb zaprezentował poglądy antropologów z ośrodka krakowskiego, którzy uważają że: (1) szczątki ludzkie nie są niczyją własnością, (2) ich badania muszą zmierzać do zbudowania interdyscyplinarnej syntezy, dzięki której zostanie stworzony systemowy obraz populacji pradziejowej lub historycznej (3) publikacja powinna być przygotowana przez wszystkich badaczy, a nie w formie przypisu lub wspomnienia w tekście autorstwa archeologa (4) w niektórych ujęciach archeologicznych podaje się, że bioarcheologia jest wewnętrzną częścią archeologii, co jest oczywistym nieporozumieniem, (5) przedstawione poglądy mają na celu ułatwienie, a nie utrudnienie współpracy między grupami badawczymi, która musi polegać na wzajemnej wymianie dóbr i własności intelektualnych.

Dr hab. Barbara Kwiatkowska skupiła się na omówieniu ważności współpracy antropologów z historykami, wskazując, że źródła historyczne mogą być bardzo pomocne w pracy antropologa ze szczątkami kostnymi.

Dr hab. Tomasz Kozłowski omówił problematykę związaną z badaniami krypt, budzącymi wiele kontrowersji (prawnych, etycznych i epidemiologicznych). Autor wystąpienia stwierdził że: (1) krypty stanowią niezwykle cenne źródło wiedzy o życiu i śmierci, (2) prowadzone badania mogą też uwrażliwiać badaczy na obcowanie z majestatem i powagą śmierci oraz uczyć szacunku do ludzkich szczątków, 3) dodatkowo badania mogą przyczyniać się do popularyzacji wiedzy i nauki, w tym wiedzy historycznej, dotyczącej lokalnej społeczności (4) należy zadbać o to, aby nasz głos został wysłuchany w różnych instytucjach, bowiem zaznacza się konflikt interesów z archeologami, którzy mogą się sprzeciwiać naszym działaniom, bo ogranicza to ich monopol decydowania o materiale kostnym.

Dr hab. Elżbieta Żądzińska skupiła się na omówieniu współpracy w badaniu ludzkich szczątków kostnych przez antropologów i genetyków. Problem we współpracy polega m.in. na tym, że archeolodzy samodzielnie przekazują fragmenty ludzkich szczątków kostnych do badań genetycznych, gdy materiał kostny najpierw powinien zobaczyć i zbadać antropolog. Często bowiem przekazywane do badań genetycznych fragmenty (np. zęby) są ważnym źródłem informacji o cechach biologicznych osobnika.

Po prezentacjach Moderatorzy zasugerowali następujące kierunki dyskusji:

1. W jaki sposób realizować dyrektywę mówiącą, że „zbiory składające się ze szczątków ludzkich lub przedmiotów związanych z kultem religijnym można pozyskiwać tylko pod warunkiem, że będą one bezpiecznie przechowywane i traktowane z szacunkiem.
2. Czy z uwagi na ogromną wartość badań nad historią biologiczną naszego gatunku, zachowanie zbiorów szczątków ludzkich jest etycznym imperatywem?
3. Jakie instytucje naukowe powinny przechowywać ludzkie szczątki kostne przeznaczone do badań naukowych i decydować o ich losie?
4. Kto ma podejmować decyzje o powtórnych pochówkach ludzkich szczątków kostnych?
5. Czy uzyskanie zezwolenie na badania cmentarzyska, krypty, winno być związane z przygotowaniem interdyscyplinarnego projektu badawczego, w którym są zawarte zgody poszczególnych instytucji naukowych realizujących projekt, czy – jak dotychczas – wystarczy deklaracja archeologa, że nawiązano współpracę z antropologiem?
6. Czy ludzkie szczątki kostne są zabytkami archeologicznymi (w świetle istniejących uregulowań prawnych), czy też ich status wymaga nowego zdefiniowania?
7. Czy i w jaki sposób archeolog powinien przestrzegać zasad autorstwa publikacji naukowych i raportów z badań antropologicznych, w których przedstawia się analizy i interpretacje związane z badaniem ludzkich szczątków kostnych?

Do najważniejszych zagadnień poruszanych w dyskusji zaliczono poniżej wymienione.

1. Należy zadbać o interesy środowiska antropologicznego i podkreślać, że to co robimy jest objęte prawami autorskimi. Powinniśmy też dbać nie tylko o wysokie standardy badań, ale także ich publikowania i upowszechniania. Wszystko to nie zaprzecza budowaniu dobrych relacji ze środowiskiem archeologicznym.
2. Archeolodzy nie tylko nie zauważają potrzeby korzystania z usług antropologów w badaniach terenowych, projektach badawczych, ale także nie znajdują potrzeby kontaktowania się z osobami (zoologami), które zajmują się badaniem kręgowców.
3. Współdziałanie różnych specjalistów musi bazować na profesjonalizmie, a pozyskiwanie materiału badawczego nie powinno się odbywać w dotychczasowy sposób. Możliwości publikowania opracowań antropologicznych, jako części ogólnych monografii dotyczących cmentarzyska, są ograniczane przez archeologów.
4. Relacje między zespołami badawczymi zawsze będą dobre, gdy grupy będą miały równe szanse prawne, zatem powinniśmy dążyć do wpływania na zapisy w dokumentach prawnych.
5. W przypadku archeologicznych badań ratowniczych, gdy uzyskuje się pozwolenia na prowadzenie wykopalisk, powinien być zapis o tym, żeby w ekspedycji pracował antropolog. Zapis ustawowy pozwoli archeologom występować o większe środki na badania. Jeżeli nie ma takiego wymogu, wycena usługi archeologicznej jest niższa, bo pomija się koszty badań antropologicznych. Zapis ustawowy jest niezbędny.
6. Należy ustalić wspólne stanowisko antropologów w celu podjęcia dyskusji z archeologami oraz podjąć próbę zbudowania wspólnej strategii w ustalaniu zasad współpracy.

Janusz Piontek

**Sprawozdanie z IUNS 20th International Congress of Nutrition,
Granada (Spain), September 15-20, 2013**

Alhambra

W tym samym czasie, w całej Polsce, padał deszcz a słupki termometrów, jak zaczarowane, nie mogły przekroczyć wartości 11 stopni. Granada przywitała wszystkich uczestników pięknym słońcem i przyjemnymi temperaturami, nieschodzącymi poniżej 25 stopni. Przywitała kolorami i zapachem kwiatów, wśród których dominował zapach tuberoz składanych figurze Matki Boskiej patronki Granady przy alei prowadzącej do centrum kongresowego. By je złożyć, tłumy mieszkańców Granady i okolic stały w ponadkilometrowej kolejce od wczesnego poranka do późnej nocy. Kwiaty te stanowiły przez trzy dni piękną i niesamowicie pachnącą ozdobę fasady kościoła.

Hasłem przewodnim 20. Kongresu Żywnieniowego było: "Joining Cultures Through Nutrition". W kongresie wzięło udział ponad 3 500 uczestników z wszystkich kontynentów. W ośmiu grupach tematycznych, przez 6 dni, na 10 salach przedstawiono ponad 300 wystąpień ustnych, a w holu na 21 monitorach prezentowano równocześnie ponad 3000 plakatów. Streszczenia wszystkich prezentowanych prac są dostępne po adresie: <http://www.karger.com/Journal/Issue/261117>.

Poważnym utrudnieniem na tak wielkich kongresach jest to, że nie sposób być wszędzie i wysłuchać wszystkich interesujących nas referatów. Wiezorami, w niemal każdym zakątku Granady, w licznych tawernach, restauracjach można było spotkać uczestników wymieniających doświadczenia oraz wertujących niesłychanie gruby program, zakreślających wyszukane przez siebie pozycje oraz opracowujących najlepszą strategię, by „wynieść” jak najwięcej nowych i ciekawych wiadomości. Program kongresu obejmował tematy od: genetyki, dietetyki, poprzez choroby związane z odżywianiem (cukrzyca, zespoły metaboliczne, nowotwory, niedobory mikro- i makroelementów), a także żywieniem w różnych chorobach, problemy bezpieczeństwa żywienia, wpływ zaburzeń odżywiania na

rozwój człowieka w różnych okresach jego życia, aż po ekonomiczne i logistyczne zagadnienia związane z zapewnieniem odpowiedniej jakościowo i ilościowo żywności w różnych rejonach świata.

Nasz zespół (J. Rożnowski, L. Cymek, A. Rożnowska) zaprezentował pracę: "Nutritional extremes among rural children aged 7-15 inhabiting Pomerania Region in the light of the economic transition in Poland". Wniosek naszej pracy pokrył się z jednym z wniosków całego kongresu, że niestety wraz z narastaniem częstości występowania otyłości, niedożywienie pozostaje nadal poważnym problemem. Pomimo poprawy warunków socjalno-ekonomicznych maleje odsetek dzieci i młodzieży prawidłowo żywionych i odżywionych. Donosili o tym badacze z Europy, Azji, Afryki i Ameryki Południowej. Szczególnie podkreślali ten problem naukowcy z Chin i kilku krajów afrykańskich, gdzie w ostatnich latach nastąpiły gwałtowne zmiany ekonomiczno–ustrojowe.

Będąc w Granadzie, nie można nie obejrzeć najczęściej zwiedzanego zabytku w całej Hiszpanii, wpisanego od 1984r na listę światowego dziedzictwa UNESCO - kompleksu pałacowo - parkowego Alhambry. Wyprawa do siedziby emirów dynastii Nasrydów wymagała dużo wcześniejszej rezerwacji, oraz niestety zerwania się z jednej sesji, ale naprawdę warto było!

Obowiązki zawodowe kazały wracać wcześniej i nie pozwoliły doczekać informacji podanej w ostatnim dniu, gdzie odbędzie się Kongres za 8 lat („walczyły” Tokio, Dublin i Pekin), ale na pewno na następny 21. Kongres Żywnościowy już dziś wszystkich zaprasza Buenos Aires. Trzeba przyznać, że organizatorzy kongresu w Granadzie postawili poprzeczkę bardzo wysoko, nie będzie łatwo im dorównać! Może zobaczymy?

Jarosław Rożnowski

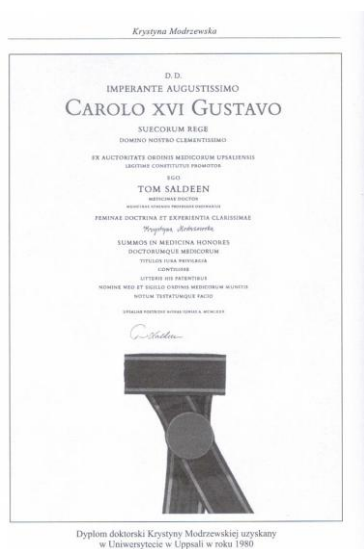
Centrum Kongresowe

Uroczystości w dniu 15.09.2013r.

REFLEKSJE, POLEMIKI

Krystyna Modrzewska (1919-2008) Zapomniana postać polskiej antropologii

Krystyna Modrzewska,
fotografia z pierwszego
indeksu Autorki, Bolo-
nia 1937/1938

Krystyna Modrzewska (Mandelbaum) urodziła się 14 września 1919 roku w Warszawie. Jej ojciec, doktor Henryk Mandelbaum był znanym lubelskim lekarzem i społecznikiem. Matka, z domu Frenkiel, była warszawianką. Krystyna miała brata Mariana, który był absolwentem politechniki w Berlinie. Starszy o 8 lat działał od 1933 r. w organizacji antynazistowskiej i w październiku 1939 r. po aresztowaniu został zamordowany w więzieniu w Dreźnie. Jej matka, absolwentka konserwatorium muzycznego w Warszawie, słuchała wykładów prof. Kazimierza Stołyhwy w Wolnej Wszechnicy w Warszawie. Krystyna uczyła się w Gimnazjum Unii Lubelskiej i nie była pilną uczennicą, bowiem zafascynowała się geografią, którą uczyła dr Aniela Chałubińska, jak pisała Krystyna, w sposób genialny – „Geografia to nauka o Ziemi na której żyją ludzie, a więc w pewnym sensie też ... antropologia”. Stopniowo z lektur jej matki odkrywa, że była ona „zauroczona antropologią, a może i wykładowcą, bo profesor Stołyhwo był bardzo przystojnym panem”. Czytała Antropologię Tylora, Ludwika Krzywickiego, Alexa Carrela „Człowieka istota nieznana”, w końcu około 17 roku życia Jana Czekanowskiego „Zarysy antropologii Polski” i „Człowiek w czasie i przestrzeni”. Jak sama napisała „oliwy do ognia moich zainteresowań dodała książka psychiatry Ernesta Kretschmera pt. „Ludzie genialni”. W 1937 roku zdała maturę eksternistycznie i w czasie letniego wyjazdu z rodzicami, w Ciechocinku, zetknęła się z profesorem Edwardem Lothem, kolegą jej ojca z czasu studiów w Heidelbergu. Gdy wyjawiała profesorowi to, że chce

studiować w Mekce antropologii – w Zürichu, Loth zdziwiony stwierdził, że trzeba 15 lat studiować, żeby do czegoś dojść i zaproponował jej studia w Bolonii, u cieszącego się sławą profesora Fabio Frassetto, kierującego Instytutem Antropologii Ogólnej i Stosowanej. Studia podjęła w 1937 r. na Wydziale Przyrodniczym. Anatomię wykładał prof. Angelo Cesore Bruni „w sposób teatralny, ale dydaktycznie skuteczny.” We swych wspomnieniach pt. „Z Bolonii do Upsali”, Lublin 2002 Modrzewska opisuje różnych znanych ze swych osiągnięć profesorów. O prof. Frosetto napisała, że był to starszy pan o niezwykle ujmującej aparycji. Odznaczał się ciemno-śniada cerą, głęboko zieloną barwą tęczy, co spotyka się na Sardynii, skąd profesor pochodził. Studiowała jego znany trzypięciotomowy podręcznik „Lezioni di antropologia” z 1918 r. W 1930 r. ogłoszono we Włoszech zarządzenie o usunięciu z uniwersytetu studentów pochodzenia żydowskiego. Wówczas Frosetto zaproponował Modrzewskiej stanowisko uczennicy własnej Instytutu pracującej w nim jako laborant. Po studiach mogła by podjąć pracę u Stołyhwy, czy u Lotha, z którym była w kontakcie, czy też w którymś z zakładów medycyny sądowej. Frassetto wsławił się m.in. rekonstrukcją wyglądu twarzy Dantego, wykonaną z jego czaszki. Modrzewska w Bolonii badała zbiory kraniologiczne ludności po-etruskiej, poznała metody statystyczne i szczegółowo zapoznała się z metodyką dochodzenia ojcostwa, która później prowadziła w Lublinie, gdzie osobiście, w czasie tam odbywanego stażu, zapoznałam się z tymi problemami. Interesowała się badaniem poborowych w włoskich z 1919 r., obliczając ich wysokość i masę ciała. Po I wojnie światowej Instytut Antropologii w Bolonii gościł stypendystów z antropologii z różnych krajów świata i Włoch. Tam kształcił się m.in. profesor J. A. Valšik ze Słowackiej Bratysławy. W Bolonii przeszła na katolicyzm. Początek wojny zastał Modrzewską w Lublinie, gdzie zmieniła nazwisko na Modrzewska i pod tym nazwiskiem rozpoczęła pracę w urzędzie gminnym w Mełgowie. W lutym 1941 r. została zaprzysiężona w AK i jako żołnierz przybrała pseudonim „Kreť”. W stopniu starszego szeregowego prowadziła sabotaż gospodarczy i zaopatrywała oddziały leśne AK, nie zdradzając swojego żydowskiego pochodzenia. Po wyzwoleniu w 1944 r. wróciła do Lublina i podjęła studia na czwartym roku Wydziału Przyrodniczego UMCS. Pracowała równolegle w powszechnej szkole żydowskiej w Lublinie, prowadząc zajęcia z przyrody oraz podjęła studia na Wydziale Lekarskim. Wspomina wykład Ludwika Hirszfelda w tym, świetną, retoryczną i krasomówczą strukturę wykładu i określenie warunków zostania pracownikiem nauki: „Trzeba umieć zakochać się w temacie badań”. Po zaliczeniu pierwszego roku przeniosła się do Jana Mydlarskiego, zaliczając niezbędne wykłady z antropologii. Jej zainteresowania naukowe oscylowały między genetyką człowieka, a demografią. Cytowała tu Czekanowskiego: „Struktura antropologiczna populacji jest biologiczną konsekwencją wydarzeń historycznych”. W relacji Modrzewskiej przedstawiony jest dynamiczny rozwój ośrodka lubelskiego, w tym m.in. dar dr Felicjana Lotha serii czaszek z Ugandy, otrzymanie z Moskwy od prof. Gremiackiego odlewów czaszek neandertalczyka.

Tadeusz Dzierżykray-Rogalski przywiózł ze Szczecina okazy małp i małpiek. Modrzewska w Lublinie współpracowała z mgr Haliną Milicerową z międzywojennego Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego w Warszawie, mgr Wandą Hoszard (Stęślicką), która rozszerzała magisterium humanistyczne na magisterium z antropologii. Stęślicka z błyskotliwością pisała i wydawała broszury z prymatologii i ewolucji człowieka, przygotowując dysertację o uzębieniu Naczelnych. Sama pisała i obroniła dysertację na temat morfologii ucha zewnętrznego. Wiele uwagi poświęciła ona zwłaszcza osobie T. Dzierżykray-Rogalskiego i Kazimierza Wiązowskiego. Ten ostatni też był doktorantem Mydlarskiego i zajmował się antropometrią stóp poborowych. Rogalski obronił pracę magisterską pt. „Fizjologia defekacji”, po czym zdobywał dalsze stopnie i tytuły. Po otrzymaniu stypendium doktorskiego Modrzewska przygotowała i obroniła rozprawę doktorską pt. „Parafia Melgiew jako biologiczny krąg izolacyjny”. (15 czerwca 1946 r.). Wiosną 1949 r. prof. Czekanowski zaproponował jej pracę w Katedrze Antropologii Uniwersytetu Poznańskiego. Na to wyróżnienie odpowiedziała, że „przed takim honorem się nie ucieka”. Pracowała tam przez rok, podziwiała osiągnięcia prof. Adama Wrzosa, który darzył ją sympatią, zaprzyjaźniła się z dr. Franciszkiem Wokrojem. Prowadziła zajęcia ze studentami biologii i medycyny. Jak pisała: „Starłam się nie opuścić żadnego wykładu Profesora, bo żaden nie powtarzał się dwa razy, a każdy nie słyszany był startą. Przy tej okazji nauczyłam się od profesora Czekanowskiego, i już na zawsze, do każdego wykładu ubierać się wizytowo.” Naukowo opracowała czaszki z Trzemeszna, które porównywała z materiałami wczesnośredniowiecznymi z Meklemburgii i z Elbląga, wykazując nawiązanie ludności Trzemeszna do Polabian. Jej pracę pt. „Struktura antropologiczna mieszkańców Berverde z epoki brązu na Krecie” Czekanowski uznał za bardzo interesującą. Podjęła badania sposobu reagowania ludzi na fenyltiokarbamid, badanie doznań smakowych ludzi. Temat tych badań uznał Czekanowski jako godny habilitacji. Badała studentów medycyny Wydziału Lekarskiego, młodzież licealną woj. poznańskiego – Gniezno, Kalisz, Koło – ogółem 1200 osób, z których 71% reagowało na podany test. Gdy Tadeusz Hansel, mianowany zastępcą profesora, objął kierownictwo katedry w UMCS w Lublinie spotkał się z Czekanowskim i zaprosił Modrzewską do powrotu do Lublina. Hansel, wzorzec nordyka, zajmował się typologią odmiany czarnej człowieka. Pracujący nadal Wiązowski zajmował się opracowaniem wybranych zagadnień z materiałów Wojskowego Zdjęcia Antropologicznego. Następnie w 1950 roku Dzierżykray-Rogalski zaoferował Modrzewskiej stanowisko adiunkta w Zakładzie Anatomii Prawidłowej AM w Białymstoku, na co wyraziła zgodę, związaną z możliwością dokończenia studiów medycznych. Wspomina kilku wybitnych profesorów. W 1955 roku Modrzewska uzyskała dyplom lekarski oraz stopień docenta. Jako docent rozpoczęła ponownie pracę w Zakładzie Antropologii UMCS oraz podjęła pracę w szpitalu w Bełżycach. W 1958 r. profesor J. Parnas przedłożył jej propozycję pracy w Instytucie Pracy

i Higieny Wsi, gdzie utworzyła i kierowała Pracownią Demografii. Na początku swej kariery akademickiej odbyłem staż naukowy u prof. Modrzewskiej, zapoznając się głównie z metodami badań dochodzenia ojcostwa. Prof. Modrzewska była zadowolona z mej pracy na stażu i darzyła mnie trwającą wiele lat, sympatią. W pewnym sensie mieliśmy wspólne lubelskie korzenie widoczne np. na cmentarzu przy ul. Lipowej. Profesor Modrzewska wymagała rzetelności i niektórzy jej asystenci nie mogli temu sprostać. Konflikty i represje władz nasiliły się wobec Jej osoby zwłaszcza po 1968 r. Wobec nastrojów antysemitycznych zdecydowała się 5 czerwca 1970 roku w wieku 51 lat na emigrację do Szwecji. Mawiała ona – „to nie Ja opuściłam kraj, to kraj mnie opuścił.” Początkowo pracowała w archiwum Instytutu genetyki Medycznej na Uniwersytecie w Uppsali, a w 1972 r. podjęła badania nad genetycznymi uwarunkowaniami schizofrenii na północy w Laponii. Pracami kierował prof. Jan Arvid Bööck. W badaniach tych uczestniczyły też stażystki z Wrocławia. Instytut genetyki powstał w Uppsali na gruzach Instytutu Biologii Ras, stworzonego przez prof. Lundberga w 1922 roku, wzorującego się na dorobku eugeniki i niemieckich doktryn rasowych. W 1936 r. dyrektorem Instytutu został Gunnar Dahlberg, specjalista z zakresu biologii ras i genetyki, związany z antropologią fizyczną, genetyką populacyjną i kliniczną. Zasłynął również w Polsce jako badacz bliźniąt, badacz dziedziczenia długowieczności. Prof. Bööck rozpoczął pracę w Uppsali w 1951 r., zastępując chorego Dahlberga. Obok analizy ksiąg metrykalnych badała dermatoglify u ludności Północnej Szwecji. Oddaję głos Modrzewskiej; „Zagadnienia genetyki dermatoglify raz po raz zjawiały się w antropologii stosowanej, głównie w sprawach sądowych o dochodzenie ojcostwa i w badaniach rodzin przestępczych. Osobiście zagadnienia te nie fascynowały mnie. Mimo to ongiś na UMCS dałam tematy prac z tego zakresu dwóm spośród moich magistrantów i dwóm doktorantom. Jednego z doktorantów zdążyłam wydoktoryzować w 1969 roku; - drugiego przekazałam profesorowi Wokrojowi w antropologii poznańskiej.” Jeden z Jej magistrantów przedstawił swą pracę w Katedrze Antropologii UJ w Krakowie jako doktorską. Nawiasem mówiąc ten zdolny doktor „jagielloński” z dużym powodzeniem zajmuje się obecnie leczeniem w Lublinie osób chorych. Modrzewska w lutym 1980 roku obroniła po raz drugi w swym życiu doktorat poświęcony epidemiologii schizofrenii w Północnej Szwecji. Jej promotorem był prof. Bööck. Już w następnym roku uzyskała na Uniwersytecie w Uppsali habilitację (1981). W 1985 r. przeszła na emeryturę i pracowała dalej w zakresie pediatrii w Uniwersyteckim Szpitalu Klinicznym. Dawny doktorant Bööcka – prof. Karl-Henrik Gustavson pragnął Ją zwerbować jako współpracownika. Starania czynił też prof. Alduz W. Eriksson z Instytutu Antropologii w Amsterdamie. Jak pisze Modrzewska „Poczułam się zmęczona przebyta drogą.” Miała bolesną i kamienistą drogę przez życie. Długo nie mogła odwiedzać Polski i dopiero pozwolono jej przyjechać do kraju w 1987 roku na Zjazd Absolwentów Akademii Medycznej w Białymstoku. Odtąd dość regularnie odwiedzała Lublin i Nałęczów. W czasie pracy w

Szwecji Krystyna Modrzewska uczestniczyła w licznych konferencjach genetycznych czy demograficznych w Europie. Zajmowała się, prócz działalności naukowej, twórczością pisarską. Wydała pokaźną liczbę książek o tematyce lekarskiej, pod pseudonimem Adam Struś. W 1958 roku zajęła III miejsce w konkursie na pamiątniki lekarzy ogłoszony przez tygodnik „Służba Zdrowia”. Wydała m.in. książki: „Rok w miasteczku” 1962 oraz parę innych, jak „Jestem kim innym”, „Prostokąty”, „Słowa pierwsze i ostatnie”. W 1978 r. wydała w Londynie „Gaudeamus, w cyrku cieni czyli opowiadki uniwersyteckie”. W książce tej charakteryzuje tych, którzy tworzyli niektóre kierunki studiów w UMCS w rzeczywistości PRL-u. Łatwa jest identyfikacja personaliów tych osób. Od 1990 r. wydała dziewięć książek o charakterze wspomnieniowym. Większość książek Krystyna Modrzewska wydawała z własnych środków finansowych. Antropologom można polecić książkę „Z Bolonii do Uppsali”, Lublin Wyd. MORPOL 2002. Są pewne więzi, które łączą ludzi mimo różnic pokoleniowych. Taką więź miałem w swych kontaktach z profesor Krystyną Modrzewską w czasie jej pracy w Polsce i Szwecji. Muszę też dodać, że Polskie Towarzystwo Antropologiczne nadało Jej w 1985 r. miano Członka Honorowego.

Krystyna Modrzewska zmarła 28 sierpnia 2008 r. w Uppsali. Tam też w kościele katolickim została pożegnana. Na uroczystości kwiaty były biało-czerwone. Jej prochy wrzucono do morza.

Profesor Wiesław Mieczysław Łasiński

25.12.1915 – 23.07.2010

Profesor Wiesław Łasiński h. Abdank urodził się w Starym Sączu 25 grudnia 1915 r. w rodzinie nauczycielskiej.

Od wczesnej młodości imponował zasadniczością, odwagą osobistą, poczuciem odpowiedzialności, siłą woli i szybkim refleksem. Po ukończeniu szkoły średniej w 1933 r. rozpoczął studia na Wydziale lekarskim Uniwersytetu Warszawskiego i równolegle studiował, jako podchorąży WP, w Szkole Podchorążych Sanitarnych przy Centrum Szkolenia Sanitarnego w Warszawie. W przeddzień wybuchu II wojny światowej w 1939 r. uzyskał dyplom lekarza oraz stopień podporucznika. Po wybuchu wojny od 1 do 18 września 1939 r. był dowódcą plutonu medycznego 26 Dywizji Piechoty. Podczas walk nad Bzurą dostał się do niewoli niemieckiej i resztę okresu wojny przebywał w oflagach, w których pełnił funkcję lekarza. Przebywał w obozach XI B Braunschweig, XII A Hadamar, XII B Limburg oraz w szpitalach jenieckich w Koblencji i Trewirze. Po próbie ucieczki osadzono go w twierdzy Châlons na terytorium Francji (region Rodan-Alpy). Po wyzwoleniu przez wojska amerykańskie pracował w Badonii w szpitalu, nad którym patronat sprawował United Nations Relief and Rehabilitation Administration (UNRRA) przy ONZ. W oflagach Łasiński badał listewki skórne oficerów polskich, a w sprawach naukowych z zakresu dermatoglifiki korespondował z mieszkającym w Warszawie prof. Edwardem Lothem.

W końcu 1945 r. wrócił do Polski i podjął pracę w Klinice Chirurgii Wydziału lekarskiego UJ w Krakowie. 10 lutego 1946 r. zmobilizowany do wojska w randze kapitana od grudnia trafia do Gdańska i Gdyni, gdzie pracował w Szpitalu Marynarki Wojennej, specjalizując się w zakresie gimnastyki leczniczej. Od 1947 r. był lekarzem flotyli dywizjonu trałowców i łodzi podwodnych i sprawował obowiązki szefa lecznictwa Marynarki Wojennej. W 1948 r. na Wydziale lekarskim AM w Gdańsku obronił rozprawę doktorską pt. „Układ listewek skórnych na dłoniach Polaków”, a promotorem był prof. Michał Reicher. Wkrótce uzyskał specjalizację II° z chirurgii i medycyny morskiej oraz organizacji ochrony zdrowia. Pracował w szpitalu marynarki Wojennej w Gdańsku, będąc zastępcą komendanta, a w latach 1957-65 kierował tym szpitalem w stopniu komandora. Od 1962 r. objął po prof. M. Reicherze kierownictwo Katedry Anatomii Prawidłowej oraz sprawował funkcję prodziekana Wydziału lekarskiego AMG. Tytuł naukowy profesora zwyczajnego otrzymał w 1970 r. W 1965 powołano go na stanowisko komendanta – rektora Wojskowej Akademii Medycyny w Łodzi. W 1966 r. otrzymał nominację na stopień kontradmirała. W Łodzi Łasiński kierował katedrą Anatomii Topograficznej do 1972 r. W stanie wojennym od początku roku akad. 1982/83 wyznaczony został na rektora AM w Gdańsku, ale w 1983 r. zgłosił rezygnację i przeszedł na emeryturę. W tym roku otrzymał też godność doktora honoris causa WAM w Łodzi. Będąc na

emeryturze działał, jako członek prezydium, w ruchu, który utworzyli w Europie emerytowani generałowie Na Rzecz Pokoju i Rozbrojenia. Zmarł w Łodzi w wieku 95 lat, pochowano go na cmentarzu w Starym Sączu.

Profesor Łasiński był autorem ponad 100 publikacji z zakresu dermatoglifiki, prymatologii, prozopologii. W Polsce publikował na łamach Przeglądu Antropologicznego i Folia Morphologica, której był naczelnym redaktorem w latach 1964-83. Związki profesora z antropologią były liczne. W 1958 r. odbył staż naukowy w Zurichu, w Zakładzie Antropologii. W latach 1965-84 był członkiem Komitetu Antropologii PAN i członkiem Rady naukowej Zakładu Antropologii PAN we Wrocławiu. W 1961 r. objął stanowisko profesora nadzwyczajnego w AMG. W 1975 r. został członkiem honorowym PTAntr., a w 1980 r. PTAnat. Jego wkład do anatomii docenili w Rosji, nadając mu członkostwo honorowe Towarzystwa Anatomów, Histologów i Embriologów w 1981 r. W 1970 r. prof. Łasiński zorganizował wyprawę statkiem „Mazowsze” na Zjazd Anatomów w Leningradzie. Profesor w mundurze admirałskim, ekipa uczestników żegnana w Gdyni przez prof. Michała Reichera długo pozostaną w pamięci. Pytałem profesora Łasińskiego czy jako wychowanek Lotha i Reichera nie czuje się też antropologiem. Profesor jednak obstawał przy tym, że jest anatomem związanym naukowo z antropologią. Raczej chyba profesor był przekonany, że antropologia winna stanowić liczącą się część anatomii człowieka. Jako współautor i redaktor kilku ostatnich wydań „Anatomii człowieka” Bochenek – Reicher od 1990 do 2006 r. dbał o rozdziały antropologiczne, ale w jego „Anatomii głowy dla stomatologów” (1956) i dalszych jej sześciu wydaniach miejsca dla antropologii – antropometrii, nie znalazł.

Przyjaźnił się z wieloma antropologami, zwłaszcza z prof. Tadeuszem Dzierżykray-Rogalskim. Zapewne jego wkład naukowy i organizacyjny do antropologii XX w. w Polsce jest liczący i pozostanie zawsze w pamięci.

Prof. zw. dr hab. Andrzej Malinowski
Senior Instytutu Antropologii
Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

WIADOMOŚCI Z ODDZIAŁÓW

Toruń

Zakład Antropologii UMK w Toruniu

1. W Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu w dniach 11-12 kwietnia 2013 roku odbyły się V Toruńskie Spotkania Paleopatologiczne zorganizowane przez Zakład Antropologii UMK. Temat tegorocznych warsztatów i konferencji brzmiał: „Polska paleopatologia – jej dokonania, stan obecny oraz perspektywy rozwoju”. W Spotkaniach wzięło udział ponad 30 uczestników z ośrodków naukowych w Gdańsku, Lublinie, Łodzi, Poznaniu, Szczecinie, Toruniu, Warszawie i Wrocławiu.

2. Na Wydziale Biologii i Ochrony Środowiska UMK w Toruniu w dniu 27 września 2013 roku odbyło się zakończone sukcesem kolokwium habilitacyjne dr. Tomasza Kozłowskiego z Zakładu Antropologii UMK.

3. Decyzją Rady Wydziału Biologii i Ochrony Środowiska UMK w Toruniu dr hab. Tomasz Kozłowski z dniem 01.01.2014 roku został powołany na kierownika Zakładu Antropologii UMK w Toruniu.

Ważniejsze publikacje, które ukazały się w 2013 roku:

W. Buchwald, B. Grubska, 2012, *A complex evaluation of the asymmetry of dermatoglyphs*. Homo, Vol. 63 no. 5, S. 385-395.

W. Buchwald, B. Grubska, 2013, *Tablice asocjacji cech dermatoskopijnych rąk*. Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń.

A. Drozd-Lipińska, 2013, *Ocena stopnia wewnątrzgrupowego spokrewnienia ludności z parafii Kowal (woj. kujawsko-pomorskie) w latach 1870-1909*. Migracje: Funeralia Lednickie, spotkanie 15 / red. W. Dzieduszycki, J. Wrzesiński. Poznań, Stowarzyszenie Naukowe Archeologów Polskich, S. 195-202.

T. Kozłowski, M. Krajewska, 2013, *Mumifikacja ciała ludzkiego: wstępne wyniki badań antropologicznych pochówków w kryptach kościoła p.w. Imienia NMP w Szczuczynie*. Tajemnice szczuczzyńskich krypt, T. 1 / pod red. M. Grupy i T. Dudzińskiego, Towarzystwo Przyjaciół 9 PSK, Grajewo, S. 83-98.

L. J. Reitsema, T. Kozłowski, D. Makowiecki, 2013, *Human-environment interactions in medieval Poland: a perspective from the analysis of faunal stable isotope ratios*. Journal of Archaeological Science, Vol. 40 no. 10, S. 3636-3646

Tomasz Kozłowski

Serdecznie gratulujemy dr hab. Tomaszowi Kozłowskiemu uzyskania stopnia doktora habilitowanego. Życzymy sukcesów w pracy naukowej oraz pomyślności w życiu osobistym.

Zarząd Główny, Koleżanki i Koledzy z PTA

Łódź

Działalność Oddziału Łódzkiego PTA

W dniu 14 listopada 2013r. w ramach cyklu „Spotkań antropologicznych” na zaproszenie Katedry Antropologii UŁ, Łódzkiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Antropologicznego oraz Sekcji Antropologicznej Studenckiego Koła Biologów „ANTROPOŁOWCY” wykład pt.: „Genetyczne uwarunkowania pigmentacji u człowieka” wygłosił dr hab. Wojciech Branicki z Zakładu Genetyki i Ewolucjonizmu Uniwersytetu Jagiellońskiego, ekspert w dziedzinie genetyki sądowej w krakowskim Instytucie Ekspertyz Sądowych.

Z przyjemnością informujemy, że w dniu 20 listopada 2013r. na Wydziale Biologii i Ochrony Środowiska UŁ w Łodzi odbyło się seminarium w ramach Komitetu Antropologicznego PAN pt.: „Ludzki Genom: scenariusz życia. Środowisko: jego reżyserem”. Referat wygłosił prof. dr hab. Joachim Cieślik z Zakładu Biologii Rozwoju Człowieka, Instytutu Antropologii Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu).

Wykłady cieszyły się ogromnym zainteresowaniem zarówno pracowników, jak i studentów Wydziału Biologii i Ochrony Środowiska. Warto szczególnie zaznaczyć, że interesujący artykuł dotyczący wykładu Prof. dr hab. Joachima Cieślika ukazał się na stronie internetowej Biotechnologii (<http://biotechnologia.pl/biotechnologia/aktualnosci/przecietny-to-nie-jedynie-normalny-jak-rowniez-normalny-to-nie-jedynie-przecietny-czyli-wyklad-prof-joachima-cieslika,13243>). W najbliższym czasie zostanie również wyemitowany film dokumentalny oraz wywiad z Panem Prof. dr hab. Joachimem Cieślikiem, nagrany przez studentów III roku Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej UŁ (link do strony wkrótce zostanie podany przez organizatorów i umieszczony na stronie Katedry Antropologii UŁ).

Udział w ważniejszych konferencjach krajowych i zagranicznych:

Ventura 17-22.03.2013: GRC “Multi-Drug Efflux Systems” - prezentacja posteru pt. “Polymorphisms in the *ABCC2* Gene and Their Influence on Melanin Synthesis Pathway - a New Approach for Understanding the Genetic Hair Color Determination” [A. Siewierska, D. Strapagiel, E. Żądzińska, G. Bartosz]

Ryn 03–06.09.2013: “Role of MultiDrug Resistance Proteins in Pharmacokinetics and Toxicology” - prezentacja posteru pt. “*ABCC1* gene disruption with TAL-protein genetic manipulation tool in the A549 human cell line” [A. Siewierska, M. Sobalska, D. Strapagiel, G. Bartosz]

Poznań 10-13.09.2013: "IV Polski Kongres Genetyki" - prezentacja posteru pt. "Determinacja koloru włosów w oparciu o genotyp osobnika - matematyczny model predykcyjny" [A. Siewierska, A. Sitek, D. Strapagiel, G. Bartosz, E. Żądzińska]; prezentacja „Związek polimorfizmów *FTO* rs9939609, rs9926289, rs76804286; *MC4R* rs17782313 oraz *TMEM18* rs4854344, rs6548238, rs2867125 z nadwagą i otyłością w populacji dzieci polskich [I. Rosset, A. Sitek, D. Strapagiel, M. Majewska, L. Ostrowska-Nawarycz, E. Żądzińska].

Łódź 17-18.10.2013: konferencja „Archeologia totalitaryzmu. Ślady represji (1939-1956)” – referat „Rola antropologa w badaniach miejsc i szczątków ofiar zbrodni totalitarnych” [W. Lorkiewicz], (referat wygłoszony na zaproszenie organizatorów: IPN, Oddział łódzki SNA, Instytut Archeologii UŁ).

Studenci Sekcji Antropologicznej Studenckiego Koła Biologów „ANTROPOŁOWCY” biorą również czynny udział w projekcie Uniwersytetu Łódzkiego dla dzieci. Sekcja została po raz trzeci wytypowana na drodze konkursu do przeprowadzenia cyklu warsztatów organizowanych dla dzieci w wieku 7- 9 lat oraz 10-12 lat. Tegoroczne warsztaty pt. „Zapisane w kościach czyli co Piotrek znalazł w ogródku....” przeprowadzane zostaną w roku akademickim 2013/2014. (www.dzieci.uni.lodz.pl- zdjęcia z warsztatów, harmonogram informacji również na stronie internetowej sekcji www.antropolowcy.pl)

Publikacje:

Żądzińska E, Kurek M, Borowska-Strugińska B, Lorkiewicz W, Rosset I, Sitek A (2013) *The effect of the season of birth and of selected maternal factors on linear enamel thickness in modern human deciduous incisors*. ARCHIVES OF ORAL BIOLOGY 58 (8): 951-963

Sitek A, Żądzińska E, Rosset I, Antoszewski B (2013) *Is increased constitutive skin and hair pigmentation an early sign of puberty?* HOMO-JOURNAL OF COMPARATIVE HUMAN BIOLOGY 64(3): 205-214

Żądzińska E, Rosset I (2013) *Pre-natal and perinatal factors affecting body mass index in pre-pubertal Polish children*. ANNALS OF HUMAN BIOLOGY 40(6): 477-484

Beata Borowska-Strugińska

Wrocław

Działalność Oddziału Wrocławskiego PTA

W listopadzie br. odbyło się spotkanie członków oddziału, podczas którego **dr hab. prof. nadzw. Maciej Trzciński** z Katedry Kryminalistyki Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego wygłosił referat pt.: **Badania archeologiczno-sądowe – znane możliwości, nowe oczekiwania.**

Monika Krzyżanowska

Warszawa

Publikacje Członków Warszawskiego Oddziału PTA:

Tomczyk J., Komarnitki I., Olczak-Kowalczyk D., 2013, A pilot study: smooth surface early caries (caries incipiens) detection with KaVo DIAGNODent in historical material. *American Journal of Physical Anthropology* 150(3), 475–481.

Tomaszewska A., Tomczyk J., Kwiatkowska B., 2013, Characterisation of the supraorbital Foramen and notch as an exit route for the supraorbital nerve in populations from different climatic conditions. *Homo – Journal of Comparative Biology* 64, 58–70.

Tomczyk J., Szostek K., Komarnitki I., Mańkowska-Pliszka H., Zalewska M., 2013, Dental caries and chemical analyses in reconstruction of diet, health and hygienic behaviour in the Middle Euphrates Valley (Syria). *Archive Oral Biology* [DOI 10.1016/j.archoralbio.2012.12.014].

Tomczyk J., Mańkowska-Pliszka H., Taylor M.G., Pinhasi R., Jakuciński M., 2013, Palaeopathology and differential diagnosis – a probable case of secondary infection (Tell Masaikh, Syria). *Advances in Anthropology* 1, 33–37.

Witas H., Płoszaj T., Tomczyk J., 2013, mtDNA from the Early Bronze Age to the Roman period suggests a genetic link between the Indian subcontinent and Mesopotamian cradle of civilization. *PLoS ONE* 8(9): e73682. doi:10.1371/journal.pone.0073682

Tomczyk J., Komarnitki J., Olczyk-Kowalczyk D., Zalewska M., Wiśniewska E., Szopiński K., 2013, The prevalence of pulp stones in historical populations from the Middle Euphrates valley (Syria). *American Journal of Physical Anthropology*. DOI: 10.1002/ajpa.22414

Mańkowska-Pliszka H., Wieczorek U., Wysocki J., Tomczyk J., 2013, Multiple anomalies in the atlanto-occipital joint (articulation atlanto-occipitalis). *Anthropological Review* 76 (1), 95-99.

Jacek Tomczyk

RECENZJE

Recenzja podręcznika akademickiego pt. „Edukacja zdrowotna” autorstwa prof. Barbary Woynarowskiej, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2012.

Barbara Woynarowska jest aktywnym działaczem na niwie promocji zdrowia. Wprowadzała liczne doświadczenia zachodnie na grunt Polski i obok wielu innych pisała o zdrowiu bardzo dużo. Znane są zatem jej przewodnie myśli i plany w zakresie promocji zdrowia, w tym te, które odnoszą się do edukacji zdrowotnej. Jak mogę przypuszczać, w miejsce przedmiotu – Biomedyczne podstawy rozwoju i wychowania, jest ona zwolenniczka wprowadzenia krótszego tytułu wykładu pod nazwą - Edukacja zdrowotna. Sądzę, że nazwa jest krótsza, a dobór treści przedmiotu zawsze pozostają w rękach wykładowców. Podręcznik prof. Woynarowskiej jest obszerny, liczy 608 stron. W moim przekonaniu jest sprawą dyskusyjną czy jest to podręcznik akademicki, czy poradnik dla specjalistów zajmujących się edukacją zdrowotną. Podręcznik ma przekazać aktualną wiedzę o zdrowiu, prezentując kluczowe koncepcje zdrowia, pojęcia, historię, teorię i metodykę edukacji zdrowotnej. W pierwszej części autorstwa Woynarowskiej znajduje się osiem rozdziałów zamkniętych w jednolitą koncepcję autora – Edukacja zdrowotna, podstawy teoretyczne i metodyczne. Druga część pt. Wybrane zagadnienia edukacji zdrowotnej dzieci i młodzieży w wieku szkolnym, jest opracowaniem zbiorowym – siedem rozdziałów. Opracowanie kończy aneks, w którym zaprezentowano ćwiczenia integracyjne, energetyzujące, relaksacyjne, koncentracji i zabawy, które mogą być wykorzystane w zajęciach edukacji zdrowotnej. Tak więc zatem część druga i aneks jest poradnikiem. Sądzę, że rozdzielenie opracowania na dwie części o różnych nazwach – podręcznik i poradnik było by właściwsze, ale można przyjąć, że jest to dla całości opracowania problem drugorzędny.

Uwagi do części pierwszej. Część ta jest dobra, niemal bardzo dobra, choć jak sądzę zawsze można pisać więcej o zdrowiu i chorobie, przytaczać większą liczbę autorów, definicji. Omówiono charakterystykę zachowań zdrowotnych dorosłych Polaków, choć uczyniono to zbyt pobieżnie, bez uwzględnienia stratyfikacji społecznej i środowiskowej miasto – wieś. Odnośnie do ryzykownych zachowań seksualnych, kontakty oralne, analne, przypadkowe związki świadczą o niskiej kulturze seksualnej sporej części polskiego społeczeństwa. Zwięzły i dobrze napisany jest rozdział „Koncepcje i podstawy teoretyczne edukacji zdrowotnej”. Zaprezentowano tu poprzedniczki edukacji zdrowotnej: 1 – wychowanie higieniczne, 2 – oświatę sanitarną, 3 – wychowanie zdrowotne, 4 – pedagogikę zdrowia, 5 – krzewienie kultury zdrowotnej, 6 – edukację zdrowotną. Nauką o zdrowiu

człowieka i zdrowiu populacji ludzkiej jest sanologia, termin przyjęty zagranicą, czy waleologia – nauka o istocie zdrowia i strategiach zdrowia – termin wprowadzony w Rosji. Według Woynarowskiej „Trudno obecnie ustalić, jaki jest związek „ nauk o zdrowiu” ze zdrowiem publicznym, promocją zdrowia i edukacją zdrowotną oraz w jakim kierunku zmierzać będzie rozwój tych nauk. Jedną z osobliwości gatunkowych człowieka jest jego zdrowie i choroby. Podlegają one zmienności czasowej (międzypokoleniowej) i przestrzennej”. Warto przypomnieć zatem zdanie Adama Wrzosa i Michała Ćwirko-Godyckiego, że dla medycyny antropologia jest nauką o czasowej i przestrzennej zmienności norm biologicznych, kulturowych, społecznych, jest „klinika zdrowego człowieka”. Różnorodność gatunku i jego norm, stałe poszerzanie ich granic, muszą uwzględniać nauki o zdrowiu i nauki o chorobie – medyczne. Bez uwzględnienia zmienności norm biologicznych w czasie i w przestrzeni wszelkie ujęcia problemów zdrowia będą miały charakter statyczny. Nauki o zdrowiu i kształcenie specjalistów „od zdrowia” muszą być spięte klamrą antropologii ogólnej i nie mogą one być jedynie pograniczem medycyny, socjologii, psychologii i teorii organizacji. Normą biologiczną człowieka jest funkcjonalne optimum, w swej istocie odpowiadające pojęciu – zdrowie. Waleologia w swej części mówiącej o czynnikach zdrowia musi uwzględniać zmienność człowieka wynikłą z przystosowań klimatycznych, które rzutują na tak różne typy spożycia. Jakże różną dietę od naszej, mają np. plemiona syberyjskie, eskimoskie, pigmeje, aborygeni i jakże różne są skutki odżywiania osiedlonych tam przybyszów, m.in. z Europy. To co powiedziałem powoduje, że nie można ukazywać problemów zdrowia i choroby z perspektywy Europy, czy Ameryki Północnej. Omawiając działalność Warszawskiego Towarzystwa Higienicznego, powstałego z inicjatywy Józefa Polaka, warto było nadmienić, że współtworzył je z nim Bolesław Prus, który jako rzecznik prasowy tego towarzystwa, na łamach prasy popularyzował higienę w społeczeństwie polskim.

Rozdział czwarty drugiej części pt. „Seksualność – wybrane zagadnienia” autorstwa Alicji Długołęckiej zawiera wiele problemów seksualności dzieci i młodzieży, oświaty seksualnej, której propozycje mogą stanowić podstawę dyskusji. Oczywiście zajęcia z tego zakresu są ważne na każdym etapie rozwoju dzieci i młodzieży, ale duży jest tu wybór stanowisk podyktowany wiarą, tradycją, światopoglądem prowadzących tę edukację.

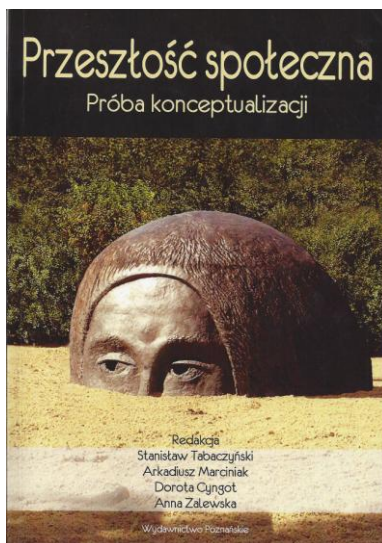
Lesław Kulmatycki w kolejnym, piątym rozdziale dotyka problemów zdrowia psycho-społecznego. Problem ten jest ważki, bowiem stwierdza się go u około 20% populacji w wieku szkolnym. Autor opisuje złożoność i wieloznaczność zdrowia psychicznego. Maria Sokołowska w rozdziale tym podjęła problemy poczucia tożsamości i własnej wartości, i w kolejnym podrozdziale zajęła się opisem umiejętności życiowych, w tym m.in. rozwijania w uczniach wybranych umiejętności. Ważnym tekstem, pióra Krzysztofa Ostaszewskiego, jest problem – chorzy psychicznie w społeczeństwie. Omówiono tu różne problemy:

zaburzenia nerwowe, fobie, depresje, psychozy, schizofrenie. Negatywne stygmatyzowanie społecznego wizerunku osób chorych psychicznie, ich dyskryminacja winny być zastępowane działaniami na rzecz integracji ze społeczeństwem. Dalszym tekstem tego obszaru jest podrozdział „Zapobieganie używaniu substancji psychoaktywnych – alkohol, tytoń, przetwory konopi, haszysz, leki psychotropowe”. Rozdział siódmy napisany przez Andrzeja Kołodziejczyka „Przeciwdziałanie agresji i przemocy wśród uczniów” porusza problemy agresji, przemocy, mobbingu (molestowania). Sądzę, że należało tu zwrócić uwagę również na takie aspekty jak ksenofobia, szowinizm, nacjonalizm i rasizm.

Napisanie tego podręcznika jest pewnym novum. Jego lektura jest przydatna dla różnych kierunków studiów, dla otwartych na wiedzę rodziców i wychowawców. Dyskusja pokaże w jakim kierunku będą się zmieniały kolejne wydania podręcznika. Wiele jest szczegółowych kwestii dyskusyjnych, ale dotykane ich w recenzji ogólnej opracowania uważam za zbędne. Książka, podręcznik – poradnik jest swoistym kompendium wiedzy o różnych aspektach edukacji zdrowotnej i jej lekturę polecam. Biologia kocha się w różnorodności, kulturze, w różności ludzi. Nauka o zdrowiu, czy chorobie (medycyna) musi umieć godzić oba pojęcia, co łatwe jest do osiągnięcia na gruncie antropologii. Edukacja zdrowotna leży na styku nauki (waleologia) i praktyki (promocja zdrowia). Obszar nauki, na którym stykają się różne dyscypliny jest obszarem trudnym do objęcia przez jednolitą metodologię. Taką metodologię można osiągnąć na gruncie antropologii.

Prof. zw. dr hab. Andrzej Malinowski
Senior Instytutu Antropologii
Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

WARTO PRZECZYTAĆ

Przeszłość społeczna Próba konceptualizacji

Redakcja:
Stanisław Tabaczyński, Arkadiusz Marciniak,
Dorota Cyngot, Anna Zalewska

Wydawnictwo Poznańskie Poznań 2012

ISBN 978-83-7177-791-2

1330 stron

Publikacja stanowi podsumowanie dyskusji naukowych prowadzonych począwszy od 2003 roku w Komisji Antropologii Pradziejów i Średniowiecza (KAPS) działającej przy Komitecie Nauk Pro- i Protohistorycznych PAN. Jest próbą konceptualizacji przeszłości społecznej w ujęciu reprezentantów wielu dyscyplin naukowych, dla których wspólnym mianownikiem jest podejście antropologiczne.

W zamyśle redaktorów, cytuję: ...„Praca stanowi próbę rozpoznania kondycji archeologii oraz dyscyplin z nią współdziałających w zakresie konceptualizacji badań nad przeszłością społeczną. Autorzy tomu reprezentują różne dziedziny wiedzy i specjalizacje naukowe, a wielu z nich posiada kompetencje niezbędne do interdyscyplinarnego ujmowania problemów. Czytelnicy otrzymują więc specyficzny przewodnik, ukazujący złożoność badań nad przeszłością społeczną i inspirujący do dalszej, polecanej przez autorów lektury.

Problematykę tomu można zgłębiać analizując status teoriopoznawczy i metodyczny omawianych zagadnień oraz poprzez ich powiązania z innymi dyscyplinami. Książka adresowana jest do archeologów, historyków, antropologów, socjologów oraz przedstawicieli innych nauk – i społecznych, i przyrodniczych, jak również do nauczycieli (nie tylko akademickich), organizatorów życia społecznego i kulturalnego, publicystów i – co być może kluczowe – do adeptów wszystkich tych kierunków studiów uniwersyteckich, których przestrzenie zainteresowań pokrywają się z zagadnieniami poruszonymi w niniejszym tomie.” [Okładka, s.4]

W części IV zatytułowanej **Dyscypliny współdziałające z archeologią** znalazły się następujące zagadnienia z antropologii fizycznej:

Antropologia fizyczna 1. Definicja, przedmiot i zakres tematyki badawczej, specyfika dyscypliny. 2. Kierunki badań, związki z innymi dyscyplinami. 3. Człowiek, społeczeństwo, kultura – ujęcie biokulturowe. 4. Podsumowanie. Autor: Maria Kaczmarek

Relacje pomiędzy antropologią a archeologią 1. Relacje widziane ze strony antropologa. 2. Relacje widziane ze strony archeologa. Autorzy: Tomasz Kozłowski, Arkadiusz Sołtysiak

Antropogeneza 1. Człowiek a ssaki naczelne. 2. Wczesne hominidy. 3. Rodzaj *Homo*. 4. Archaiczny człowiek. 5. Człowiek anatomicznie nowoczesny. Autor: Katarzyna A. Kaszycka

Rasy ludzkie Autorzy: Katarzyna A. Kaszycka, Jan Strzałko

Ekologia człowieka 1. Pojęcie ekologii człowieka. 2. Nisza ekologiczna człowieka. 3. Przystosowanie poprzez kulturę. 4. Ponadosobniczy układ żywy – antropocenoza. 5. Przepływ energii i krążenie materii w antropocenozie. 6. Strategie gospodarcze populacji ludzkich i ich ekologiczne konsekwencje. 7. Koszt energetyczny rozwoju antropocenozy. Autor: Jan Strzałko

Prymatologia 1. Naczelne – systematyka i charakterystyka. 2. Ekologia naczelnych. 3. Organizacja społeczna u naczelnych. 4. Zachowania naczelnych jako modele ludzkich zachowań. 5. Ewolucja naczelnych. Autor: Katarzyna A. Kaszycka

Antropologia molekularna (*Molecular anthropology*) 1. Wstęp. 2. DNA. 3. Degradacja DNA *post mortem* i izolowanie endogennych cząsteczek. 4. Genomika kopalnego DNA. 5. Rekonstrukcja cech osobniczych i gatunkowych. 6. Zmiana częstości alleli w populacjach. 7. Zakończenie. Autor: Henryk W. Witas

Na zakończenie pozwolę sobie przytoczyć jeszcze jedną wypowiedź redaktorów publikacji: ...”Przeszłość społeczna jest jednocześnie rzeczywista i abstrakcyjna, trwająca i miniona, nigdy w pełni nieopisywalna, a jednocześnie poddawana ciągłym próbom analiz i zrozumienia. Chcąc uchwycić złożoność tego fenomenu, redaktorzy i autorzy tomu *Przeszłość społeczna. Próba konceptualizacji* stanęli przed poważnym wyzwaniem. Okazało się ono twórcze i w końcowym rezultacie owocne między innymi dlatego, że skłaniało autorów do przekraczania tradycyjnie pojmowanych granic dyscyplin.” [Okładka, s.4]

Maria Kaczmarek

Prace oryginalne:

Diet and society in Poland before the state: stable isotope evidence from a Wielbark population (2nd c. AD)

Laurie J. Reitsema, Tomasz Kozłowski

Differential preservation of children's bones and teeth recovered from early medieval cemeteries: possible influences for the forensic recovery of non-adult skeletal remains
Bernadette M Manifold

Analysis of interaction between nutritional and developmental instability in mediaeval population in Wrocław

Aleksandra Gawlikowska-Sroka, Paweł Dąbrowski, Jacek Szczurowski, Tomasz Staniowski

Non-metric dental analysis of a Bronze Age population from the Armenian Plateau

Anahit Yu. Khudaverdyan

Navigare necesse est. Possible reconstruction of a maritime-activities related occupation based on the presence of auditory exostoses in an individual from the Roman period city of *Iader*

Mario Novak, Timka Alihodžić, Mario Šlaus

Multiple anomalies in the atlanto-occipital joint (*articulation atlanto-occipitalis*)

Hanna Mańkowska-Pliszka, Urszula Wieczorek, Jarosław Wysocki, Jacek Tomczyk

The emergence of obesity among Australian Aboriginal children

Natalie Phillips, Maciej Henneberg, Nicholas Norgan, Lincoln Schmitt, Caroline Potter, Stanley Ulijaszek

Overall burden of under-nutrition measured by a "Composite Index" in rural pre-school children in Purba Midnapore, West Bengal, India

Atanu Acharya, Gopal Chandra Mandal, Kaushik Bose

Second to fourth digits ratio (2D:4D) and subjective pain experience in tattooing

Sławomir Koziół, Raja Chakraborty, Aneta Sitek

Recenzja książki:

The Juvenile Skeleton in Forensic Abuse Investigations. Edited by Ann H. Ross and Suzanne M. Abel. Hu-mana Press, 2011, 197pp (Hardback). Bernadette M Manifold

zeszyt 2

Prace oryginalne:

Pregnancy outcome and delivery in Spanish and migrant women: an ecological approach
Cristina Bernis, Carlos Varea

Determinants of gestational weight gain with special respect to maternal stature height and its consequences for newborn vital parameters
Sylvia Kirchengast, Beda Hartmann

Body composition and basal metabolic rate in pregnant women
Shaila Bhardwaj, Deepali Verma, Satwanti Kapoor

Relationship between type and weight of placenta and neonate birth weight in twin pregnancy
Małgorzata Waszak, Krystyna Cieślík, Joanna Kempiak, Grzegorz Bręborowicz, Janusz Gadzinowski

Body composition in lean women with polycystic ovary syndrome
Lina Zabulienė, Jurgita Urbonienė, Janina Tutkuvienė

Somatic, mood, and vasomotor symptoms at midlife in relation to family structure, and household workloads in Sylhet, Bangladesh
Taniya Sharmeen, Lynnette Leidy Sievert, Khurshida Begum, Osul Chowdhury, Shanthi Muttukrishna, Gillian R. Bentley

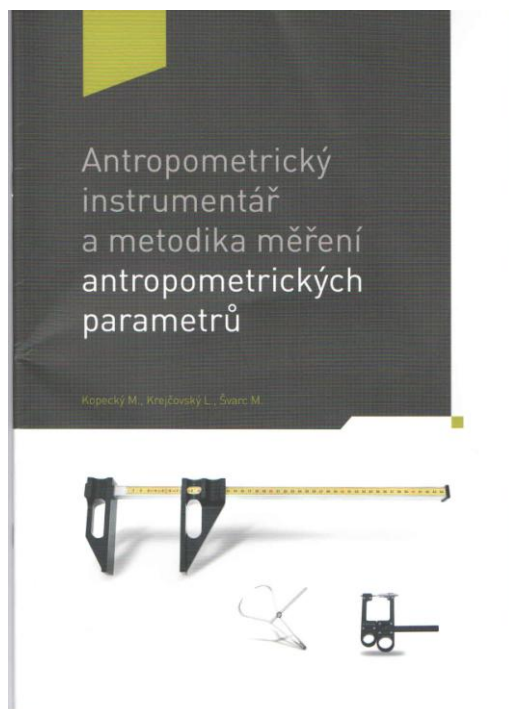
The reproductive parameters, lifestyle and health factors in relation to physiological menopausal symptoms in Slovak women
Lenka Luptáková, Daniela Siváková, Alexandra Michnová, Veronika Čerňanová, Marta Cvičelová, Zuzana Danková

Assessing social status effects on age of primiparity in Polish women
Maria Kaczmarek

Recenzja książki:

Lynne S. Bell (ed.). 2012. *Forensic Microscopy for Skeletal Tissues: Methods and Protocols*. Methods in Molecular Biology 915, Springer Protocol. Humana Press, New York, 269 pp. Elżbieta Żądzińska

Instrumentarium antropometryczne

Pragnę poinformować zainteresowanych o możliwości zakupu podręcznego instrumentarium antropologicznego. Wiadomość o tym otrzymałam we wrześniu 2013 roku. Koledzy z Czech, z Katedry Antropologii a Zdravovědy Uniwersytetu im. Palackiego w Olomuńcu, doc. dr hab. Miroslav Kopecký, doc. dr hab. Lubomír Krejčovský, inż. Marek Švarc, opublikowali broszurę pt. „Antropometrický instrumentář a metodika měření antropometrických parametrů”. Opisano w niej rozmieszczenie wybranych punktów antropometrycznych na głowie i ciele człowieka. Na licznych rycinach, ukazano jak należy posługiwać się poszczególnymi przyrządami wchodzącymi w skład zestawu.

W skład zestawu wchodzi:

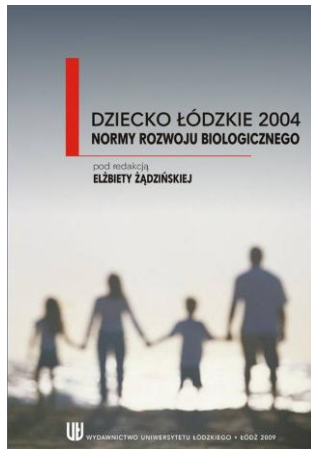
1. Antropometr ze stabilizatorem o długości 2170 mm.
2. Cyrkiel kabłąkowy (kefalometr) z lupą – pomiary do 430 mm.
3. Cyrkiel kabłąkowy duży (pelvimetr) – pomiary do 500 mm.
4. Torakometr.
5. Mały wysokościomierz.
6. Cyrkiel suwakowy – pomiary do 230 mm.
7. Fałdomierz typu Best II.
8. Taśma.
9. Torba z kieszeniami na poszczególne instrumenty.

Informacje o instrumentarium i warunkach zakupu można uzyskać w firmie: TRYSTOM, spol. s r.o. Pasteurova č.p. 67/15 OLOMOUC, 772 00 Czech Republic.

Firma ma własną stronę w internecie: <http://www.trystom.cz>

Lidia Cymek

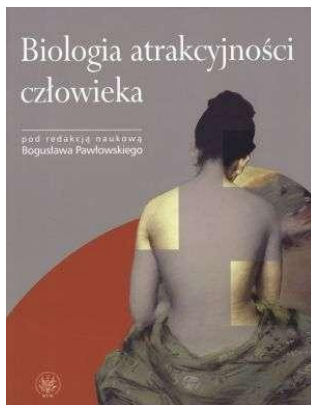
PRZYPOMNIENIE NA NASZEJ PÓŁCE....

**Dziecko łódzkie 2004
Normy rozwoju biologicznego**

Elżbieta Żądzińska (red.)

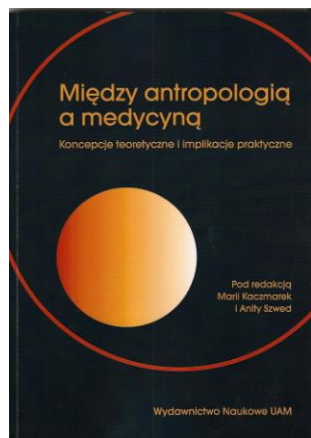
**Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
2009**

Biologia atrakcyjności człowieka

Bogusław Pawłowski (red.)

**Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego (WUW)
2009**

**Między antropologią a medycyną
Koncepcje teoretyczne i implikacje praktyczne**

Maria Kaczmarek i Anita Szwed (red.)

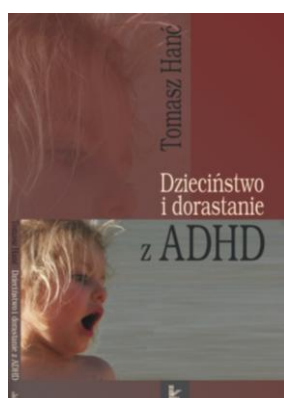
**Wydawnictwo Naukowe UAM
2009**

Ocena wpływu czynników psychospołecznych na stopień i kierunek odchylenia reakcji fenotypowych u dzieci z nadpobudliwością psychoruchową

Tomasz Hanć

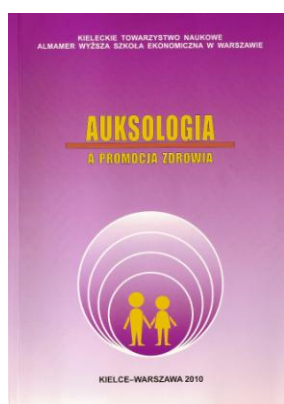
Monografie Instytutu Antropologii UAM nr 14
2009

Dzieciństwo i dorastanie z ADHD. Rozwój dzieci nadpobudliwych psychoruchowo: zagrożenia i możliwości wsparcia

Tomasz Hanć

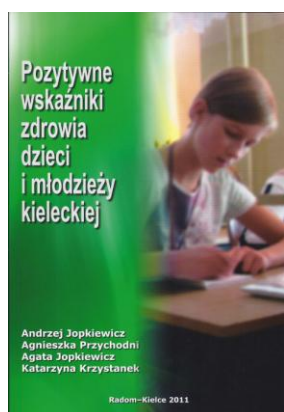
Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
2009

Auksologia a promocja zdrowia

Andrzej Jopkiewicz (red.)

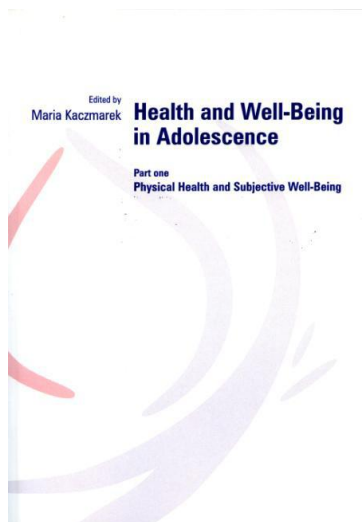
Kieleckie Towarzystwo Naukowe
ALMAMER Wyższa Szkoła Ekonomiczna
w Warszawie Kielce-Warszawa
2010

Pozytywne wskaźniki zdrowia dzieci i młodzieży kieleckiej

Andrzej Jopkiewicz, Agnieszka Przychodni, Agata Jopkiewicz, Katarzyna Krzystanek

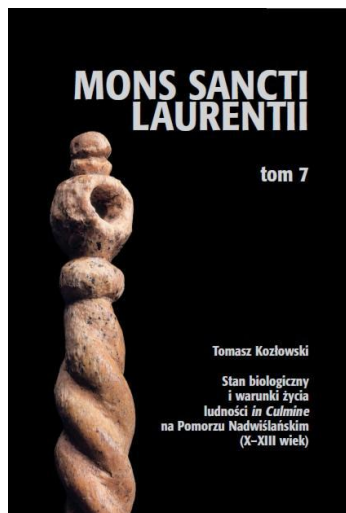
Radom- Kielce
2011

Health and Well-Being in Adolescence
Part one
Physical health and Subjective Well-Being

Maria Kaczmarek (red.)

Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe
ISBN 978-83-62662-67-8
2011

Stan biologiczny i warunki życia ludności
in Culmine na Pomorzu Nadwiślańskim
(X-XIII wiek)

Tomasz Kozłowski

Studium antropologiczne. Mons Sancti Laurentii,
t. 7, 2012, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu
Mikołaja Kopernika w Toruniu, s. 1-391. (ISBN 978-
83-231-2778-9).

PRZYPOMNIENIE

Na życzenie przypominamy:

SKŁADKI CZŁONKOWSKIE

Składa członkowska wynosi **50,00 zł (studenci 25 zł) rocznie**.

Wysokość składki ustaliło Walne Zgromadzenie PTA w dniu 11 września 2009 r.

Członkowie mogą wpłacać pieniądze skarbnikowi oddziału lub bezpośrednio na konto:

Polskie Towarzystwo Antropologiczne
ul. Umultowska 89, 61-614 Poznań
46 1090 2734 0000 0001 0863 3733

W ramach składki członkowskiej przysługuje prawo do korzystania z ulg podczas konferencji naukowych, nabywania po cenie ustalonej przez Zarząd Główny wydawnictw Towarzystwa i papierowy egzemplarz Anthropological Review. Studenci wszystkich stopni płacą połowę pełnej składki z prawem do korzystania z ulg podczas konferencji naukowych, nabywania po cenie ustalonej przez Zarząd Główny wydawnictw Towarzystwa i dostępem do elektronicznej wersji Anthropological Review.

INFORMACJE O KONFERENCJACH NAUKOWYCH

2014 19th Congress of the European Anthropological Association Moscow, Russia

19 konferencja EAA odbędzie się w Moskwie w dniach 25-29 sierpnia 2014 roku.

Szczegółowe informacje można uzyskać pod adresem:

Elena Godina (e-mail: egodina@rambler.ru)

2014 16th International Symposium on Dental Morphology 1st Congress of the International Association of Paleodontology

Obie konferencje odbędą się w dniach 26-30 sierpnia 2014 roku w Zagrzebiu, Chorwacja.

Szczegółowe informacje można uzyskać pod adresem:

<http://paleodontology.com/index.php?id=143>

7th International Conference Movement and Health 2014

Conference subtitle
Child and Adolescent Physical Activity: Determinants and Outcomes
June 2nd-4th 2014

1st ANNOUNCEMENT

Conference organizer

Palacký University, Olomouc,
Faculty of Physical Culture
tr. Miru 115, 771 11 Olomouc, Czech Republic

The purpose of the conference is to bring together researchers, professionals and other interested persons in the health, exercise and sport sciences, preventive medicine, and physical activities management with special interest in the population of children and adolescents. The Conference will be divided into eight sections.

Conference Topics

Environmental Factors of Physical Activity
Movement in the Development of Children
Physical Activity and Sport in Children & Adolescents with Special Needs
Biomechanical and Physiological Aspects of Movement in Children and Adolescents
Sedentary Behavior in Children and Adolescents
Experiential Education in Movement and Health
Sport Management and Tourism for Quality of Life
Movement in Management of Injuries and Diseases in Children and Adolescents

Key note speakers

James F. Sallis, prof., Ph.D. – Dptm. of Family and Preventive Medicine, University of California, San Diego, USA

John Cairney, assoc. prof., Ph.D. - Department of Family Medicine, McMaster University, Hamilton, Canada

Mark De Ste Croix, prof., Ph.D. - School of Sport and Exercise, University of Gloucestershire, Great Britain

Joseph Hamill, prof., Ph.D. - Department of Kinesiology, University of Massachusetts, Amherst, USA

Lee Gillis, prof., Ph.D. – Department of Psychology, Georgia College State University, Georgia, USA

Jude Hirsch, prof., Ph.D. – Department of Health Science, Georgia College State University, Georgia, USA

James H. Rimmer, prof., Ph.D. – Lakeshore Foundation, University of Alabama at Birmingham, USA

Robert E. Manning, prof., Ph.D. – Park Studies Laboratory, University of Vermont, USA

Józef Opara, prof., Ph.D. – Academy of Physical Education – Physiotherapy/Neurology, Katowice, Poland

Important Dates

15th January 2014 – deadline for abstracts

15th February 2014 – acceptance deadline

5th March 2014 – deadline for early registration

15th April 2014 – deadline for registration and extended abstracts for publication

2nd-4th June 2014 – conference Movement and Health 2014

Organizing Secretariat

Faculty of Physical Culture
Palacký University in Olomouc
Michal Kudláček, PhD.
tel. +420 585636532 E-mail: mandh2014@upol.cz

Conference website: www.mandh.upol.cz

UŚMIECHNIJ SIĘ!

Zima też jest piękna...

Redakcja:
prof. dr hab. Maria Kaczmarek
Instytut Antropologii UAM Poznań
makac@amu.edu.pl

Skład i łamanie:
dr Urszula Czerniak
Katedra Antropologii i Biometrii
AWF Poznań
czerniak@awf.poznan.pl

Autorom tekstów serdecznie dziękujemy
i liczymy na dalszą współpracę.
Uwagi prosimy kierować pod adres:
Katedra Antropologii i Biometrii
AWF Poznań
czerniak@awf.poznan.pl